

Piotr Kowolik

"Pedagogika mass mediów", Adam Lepa, Łódź 1998 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 1 (8), 193-196

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr Kowolik

Recenzja książki: Adam Lepa — Pedagogika mass mediów.

Acrochidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie. Łódź 1998, ss. 248

Nieprzemyślany i żywiolowy kontakt z mediami uzależnia jednostkę od nich i prowadzi do szkodliwej uległości wobec nie przebierającej w środkach propagandy i hałaśliwej reklamy, a także w stosunku do tych działań, które zniekształcają obraz świata, człowieka i wartości podstawowych.

Książka jest próbą odpowiedzi na formułowany powszechnie postulat, aby przede wszystkim pedagogika stała się podstawą w przygotowaniu dzicci, młodzieży i dorosłych do odbioru mediów oraz twórczego udziału w kulturze masowej.

Publikacja stanowi zarys podjętej problematyki. Czytelnik spostrzeże, że pedagogika mass mediów prezentowana na kartach tej książki wywodzi swoje treści z wielu dyscyplin naukowych, z których pedagogika katolicka i psychologia, socjologia i nauka o masowym komunikowaniu należą do podstawowych i najważniejszych. Wynika z tego, że „spojrzenie pedagogiczne” na media oznacza interdyscyplinarny charakter opracowania.

Praca składa się z dziewięciu rozdziałów, w obrębie których można wyróżnić cztery bloki zagadnień. Stanowią one główne części pracy.

W dwóch pierwszych rozdziałach, będących ogólnym wprowadzeniem do problematyki, ukazano przedmiot i zadania pedagogiki mass mediów oraz charakterystykę środków masowego komunikowania.

Refleksje nad mediami w świetle nauk pedagogicznych stanowią treść czterech kolejnych rozdziałów.

Najważniejsze zagrożenia dla wychowania ze strony mediów oraz środki zaradcze wynikające z logosfery omówiono w dwóch następnych rozdziałach.

W ostatnim rozdziale podjęto zagadnienie badań nad mass mediami, wskazując na znaczne możliwości, jakimi dysponuje w tej dziedzinie pedagogika mass mediów.

Rozdział I — „Przedmiot i zadania pedagogiki mass mediów” (s. 20–38). W rozdziale rozpatruje się pedagogikę mass mediów w kontekście dyscyplin pokrewnych, aby wskazać jej miejsce wśród nauk o wychowaniu, a następnie określić przedmiot badań i najważniejsze zadania. Pierwsza część rozdziału poświęcona jest problemom terminologicznym, występującym dziś w szeroko pojętej wiedzy o mass mediach. Autor pokrótce charakteryzuje zjawisko komunikowania międzyludzkiego, wyodrębniając komunikowanie zbiorowe — bezpośrednie, np. spektakl w teatrze; pośrednie z udziałem mediów — ograniczone, np. telewizja kablowa w zakładzie

pracy i masowe — periodyczne, np. czasopismo, radio, telewizja i nieperiodyczne, np. książka, plakat oraz komunikowanie zbiorowe — indywidualne — bezpośrednie, np. rozmowa dwójga osób i pośrednie, np. list, rozmowa telefoniczna. Zdefiniowano przedmiot pedagogiki mass mediów — „dyscyplina ta opracowuje teorię formowania postaw, niezbędnych wychowankowi do takiego odbioru mediów, aby mogły się one przyczynić do rozrostu jego doskonałości duchowej” (s. 33). Do najważniejszych zadań pedagogiki mass mediów A. Lepa zalicza:

- wypracowanie celów, metod i środków właściwych dla praktyki wychowawcy;
- badanie siły wpływu, zasięgu i skuteczności poszczególnych środków masowego komunikowania w ich oddziaływaniu na człowieka;
- ukazanie dalekosiężnych celów formacji w dziedzinie mediów;
- podjęcie problematyki wychowawczej w relacji wychowanek–media;
- studiowanie „wymiaru pedagogicznego” każdego z mediów;
- rozpatrywanie mediów jako pomocy dydaktycznej w ramach wychowania i kształcenia.

W rozdziale II — „Struktura i funkcjonowanie mass mediów” (s. 39–56) — przybliżono podstawową wiedzę o mass mediach. Autor określa mianem mass media „ogół elektrycznych i elektronicznych sposobów odtwarzania, zapisywania i rozpowszechniania obrazów i dźwięków, które stosuje się w komunikowaniu masowym w celu zorganizowanego odbioru indywidualnego lub zbiorowego” (s. 39). Ponadto dokonuje klasyfikacji mediów oraz wymienia i charakteryzuje funkcje mass mediów, takie jak: informacyjna, wychowawcza, integracyjna, rozrywkowa, propagandowa.

„Pedagogiczny wymiar mass mediów” stanowi treść rozdziału trzeciego (s. 57–89). Przedmiotem refleksji tego rozdziału są te walory mass mediów, do których może się odnieść w swojej działalności pedagog-praktyk, jak i przedstawiciel nauk o wychowaniu. Prasa, film, radio i telewizja to media podstawowe, ponieważ ze względu na siłę i zakres oddziaływania spełniają istotną rolę w kulturze masowej, a ponadto dają początek innym mass mediom. Problematykę pedagogicznego wymiaru mass mediów rozpatrzono według schematu: 1) pojęcie i klasyfikacja, 2) rys historyczny, 3) wymiar pedagogiczny.

Rozdział IV — „Podstawy wychowania do mass mediów” (s. 90–106) poświęcony jest najważniejszym elementom wychowania do mass mediów, tj. pojęcie, klasyfikacja, cele, środki i metody.

„Mass media i osobowość” to tytuł rozdziału piątego (s. 107–127). Zagadnieniem szczególnie doniosłym w wychowaniu do mass mediów jest skuteczność ich wpływu na osobowość. Autor rozpatruje wpływ mass mediów na osobowość w kontekście społecznym, kulturalnym i politycznym. Media odbierane są przez

człowieka w otocze jego subiektywnych odczuć, charakterologicznych określeń, życiowych doświadczeń i wychowawczych oddziaływań.

Rozdział VI — „Funkcja postaw w wychowaniu do mass mediów” (s. 128–150). Najtrwalsze zmiany wywołują mass media w obrębie postaw człowieka. Również działania propagandowe, docierające do adresatów za pośrednictwem mediów, zmierzają do całkowitego zawładnięcia nimi. Fakty te tłumaczą żywe zainteresowanie wychowawców postawami ludzi. Problematykę tę podejmuje również pedagogika mass mediów. A. Lepa definiuje postawę, funkcję postaw, postawy negatywne (uległość wobec propagandy; zgoda na manipulację sobą, oraz postawy pozytywne (życzliwość wobec: mass mediów; dialogu z mediami, wrażliwości na sztukę i stałego uczestnictwa w kulturze).

W rozdziale VII — „Wychowanie i propaganda” (s. 151–173) autor stwierdza, że najczęściej wywierają negatywny wpływ na osobowość jednostki następujące zjawiska w funkcjonowaniu mass mediów: przemoc i przestępczość; pornografia; szkodliwe przekazy na podświadomość; dominacja obrazu; propaganda ideologiczna i polityczna. Do podstawowych mechanizmów propagandy zaliczono: środki propagandy, zasady propagandy, techniki propagandy.

Rozdział VIII — „Logosfera w wychowaniu do mass mediów” (s. 174–192) poświęcony jest relacji „obrazu i słowa” oraz najważniejszym następstwom jakie wynikają z niej dla wychowania.

Jednym ze środków, które skutecznie chronią człowieka przed szkodliwą dominacją obrazu i marginalizacją słowa, jest budowanie logosfery. Termin ten w znaczeniu, które rozpatruje się w tym rozdziale, pojawił się w literaturze dopiero w 1995 roku. Oznacza on „środowisko słowa” (s. 178).

Ostatni rozdział IX — „Mass media jako przedmiot badań pedagogicznych” (s. 193–220) rozpatrywany jest z uwzględnieniem metod stosowanych przez nauki o wychowaniu, takie jak: nauka o masowym komunikowaniu; psychologia społeczna; socjologia wychowania; teologia pastoralna. Autor przedstawia najważniejsze etapy badań pedagogicznych nad mediami (konceptualizacja badań — postawienie i sformułowanie problemu badawczego, sformułowanie hipotez roboczych, studiowanie literatury przedmiotu, wybór metod i technik badawczych, dobór próby, opracowanie planu badań; realizacja badań i interpretacja wyników badań) oraz metody i techniki specyficzne dla pedagogiki (obserwacja, eksperyment pedagogiczny, analiza treści dokumentów, techniki projekcyjne i metody statystyczne) i niespecyficzne dla pedagogiki (test, ankieta, rozmowa kierowana, skala ocen, analiza zawartości prasy). Recenzowaną pracę poprzedza „Wstęp”, a zamyka „Zakończenie”. Oprócz tego autor zawarł wykaz skrótów używanych w pracy. Bibliografia podzielona została na: 1) dokumenty książkowe i 2) opracowania (artykuły i pozycje zwarte w języku francuskim, angielskim, niemieckim i polskim). Ponadto na s. 240–248 zamieszczono indeks rzeczowy.

W tym miejscu należy nadmienić, iż Autor książki jest arcybiskupem łódzkim, pracującym w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi i w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie.

Publikacja może być pomocna słuchaczom studiów dziennikarskich, studentom studiującym pedagogikę, psychologię, socjologię i teologię oraz nauczycielom, gdyż mogą w niej znaleźć materiał do refleksji nad pedagogicznym aspektem mediów.

Książka jest próbą odpowiedzi na formułowany powszechnie postulat, aby przede wszystkim pedagogika stała się podstawą w przygotowaniu dzieci, młodzieży i dorosłych do odbioru mediów oraz twórczego udziału w kulturze masowej.

Praca o dużych walorach poznawczych i kształcących. Strona edytorska bez zastrzeżeń.